

***PODSTICAJ NORODITELJSTVO
KROZ IGRU 2019 – 2024 godine***

Inicijativa za podsticajno roditeljstvo kroz igru namerava da unapredi kvalitet usluga za decu na ranom uzrastu i njihove roditelje tako da svaki roditelj bude podržan da može da ostvari sigurno okruženje, dobro zdravlje, odgajanje koje prati i odgovara na potrebe deteta i rano učenje kroz igru za svoje dete. Igra je način da dete spozna sebe i svet oko sebe, stalni izazov i zadovoljstvo, putovanje na kojem dete raste i ostvaruje svoje maksimalne potencijale, a roditelj je prvi i najvažniji "najbolji drug za igru". Projekat Podsticajno roditeljstvonomera da ostvari cilj kroz pokretanje promene na četiri nivoa:

- i) *promenu roditeljskih praksi;*
- ii) *promenu institucionalnih i profesionalnih kapaciteta u zdravstvu, obrazovanju, socijalnoj zaštiti i lokalnim uslugama koja obezbeđuje pružanje dostupne, kvalitetne i održive podrške roditeljima u praktikovanju podsticajnog i responzivnog roditeljstva kroz igru;*
- iii) *promenu na nivou politika i propisa;*
- iv) *promenu socijalnih normi kroz kampanjekoje promovišu rodno balansirano roditeljstvo i značaj kvalitetnih interakcija i odnosa roditelja i deteta od prvog danaživota tj. od začeća.*

Podsticajno roditeljstvo kroz igru za 60 000 dece, u 33 opštine, u narednih 5 godina u Srbiji podržavaju UNICEF I LEGO Fondacija. UNICEF će realizovati aktivnosti na nacionalnom i lokalnom nivou u partnerstvu i koordinaciji sa Savetom za prava deteta, ministarstvima zdravlja, obrazovanja i socijalne zaštite, kao i sa ministarstvima za demografiju i populacionu politiku i za državnu upravu i lokalnu samoupravu. Vlada Republike Srbije je jasno postavila rani razvoj deteta kao svoj prioritet

kada su 2018. godine resorna ministarstva zajedno sa Savetom za prava deteta potpisala Poziv na akciju za podršku razvoju dece u ranom detinjstvu.

OPRAVDANOST

kroz sve naredne faze razvoja. Nažalost, mnoga deca su lišena ovih iskustava, koja podstiču optimalan razvoj mozga.

Najranije godine deteta, počevši od začeća i sa fokusom na prvih 1.000 dana (do treće godine) i narednih 1000 dana, predstavljaju kritičnu fazu razvoja. To je vreme kada detetov mozak formira neuronske veze brzinom i složenošću koja se više nikada ne ponavlja. To je vreme kada je mozak najosetljiviji na pozitivne i negativne uticaje okoline. Da bi razvila svoj puni potencijal, svoj deci, posebno najugroženijoj, potrebna je Podsticajna nega (Nurturing Care Framework, WHO) koja obuhvata dobro zdravlje, adekvatnu ishranu, bezbedno okruženje, responzivnu negu, koja odgovara na ptrebe deteta, uključujući topnu i bogatu komunikaciju i mogućnosti za rano učenje. Roditelji I negovatelji imaju ključnu ulogu u razvoju svoje dece, jer su oni ključni kreatori ranog okruženja deteta. Roditelji omogućavaju rana iskustva zasnovana na brižnoj, podsticajnoj, senzitivnoj i razigranoj interakciji koja jačaju aktualizaciju razvojnog potencijala

Prema podacima MICS-a u Srbiji razvoj male dece iz najsromišnjeg kvintila zaostaje 8 meseci za decom iz najbogatijih kvintila, tek svako deseto dete koje živi u romskim naseljima ima dečiju knjigu kod kuće, svako peto zaostaje u fizičkom razvoju zbog neadekvatne ishrane, a među opštom populacijom tekkod svakog trećeg deteta prisutno je angažovanje oca u

aktivnostima učenja. Nedavna studija koju su uradili Udruženje pedijatara i Institut za psihologiju, kao deo standardizacije instrumenata za skrining razvoja, otkrila je da 8-12% male dece 0-6 ima razvojne rizike, dok dodatnih 5% već izražava zastoje u razvoju ili invalidnost. Zbog toga, u Srbiji ranjiva deca, kao što su Romi i deca sa invaliditetom, deca koja žive u ruralnim sredinama i u siromaštvu i njihovi roditelji trebaju još veću pažnju.

Ovaj projekat temelji se na nedavnim dokazima koji pokazuju da ulaganja od samog početka života nisu potrebna samo za dostizanje punog potencijala dece, već su i najisplativiji mehanizam za ostvarivanje ljudskih prava, rešavanje nejednakosti, socijalne segregacije i ekonomске stagnacije. Sve veći dokazi o roditeljskim praksama, u različitim zemljama i kontekstima,

pokazuju da povećan kvalitet rane igre roditelja/odgajatelja s decom tokom ranih dečijih godina dovodi do poboljšanih ishoda u zdravlju, učenju, emocionalnim i socijalnim veštinama tokom čitavog životnog puta. Međutim, program za podršku roditeljstvu uglavnom se sprovode na nivou projekta, u nedovoljnem obuhvatu i bez sistemskog pristupa. Stoga, politike, programi i usluge moraju biti strukturalno unapredjene tako da potrebnu i adekvatnu podrška stigne do roditelja, posebno roditelja najugroženije dece.

CILJ PROJEKTA

Projekat Podsticajno roditeljstvo kroz igru u Srbiji ima za cilj da obezbedi da devojčice i dečaci, od začeća do 6 godina (sa prioritetom od rođenja do 3 godine), posebno iz marginalizovanih grupa, kao deo podsticajne nege, imaju sa svojim roditeljima/starteljima interakcije zasnovane na igri i podsticaju, čime bi se omogućilo ostavarivanju njihovog punog razvojnog potencijala(uključujući razvoj kreativnosti, samopouzdanja, radoznalosti, pozitivne sliku o sebi i okruženju, sklonost ka saradnji..).

TEORIJA PROMENE

Teorija promene u ovom projektu predviđa da, ukoliko postoje sledeći elementi ONDA će više roditelja i staratelja imati razigrane i responzivne interakcije sa svojim bebamai malom decom, kao deopodsticajne nege:

A) Roditelji i staratelji su podržani i osnaženi da praktikuju roditeljstvo kroz igru u ranom detinjstvu.

Ključne aktivnosti:

- Istraživanje znanja, stavova i roditeljskih praksi (KAP)
- Pružanje unapredjenih i kvalitetnih usluga roditeljima za razvijanje roditeljskih veština i menjanje roditeljskih praksi
- Menjanje društvene svesti i socijalnih normi o značaju ranog detinjstva, ranih odnosa i uticaja okruženja na dete

Prva aktivnost se odnosi na mehanizam prikupljanja relevantnih podataka kroz početno i završno istraživanje/studiju znanja, stavova i roditeljskih praksi (knowledge, attitudes and practices - KAP). Studiju će sprovesti nezavisna agencija/Akademija, primenom kvantitativne i kvalitativne metodologije i fokusiraće se na izabrane opštine. Pored pružanja podataka o početnoj i završanoj situaciji, rezultati KAP Studije će biti korišćeni za kreiranje sveobuhvatne startegije za društvenu promenu, uključujući komunikacijsku i strategiju zagovaranja, kao i za kreiranje paketa /programa jačanja kapaciteta za pružaoce usluga.

Druga grupa aktivnosti će se realizovati kroz već postojeći sistem i usluge, gradeći na ranije podržavanim I unapređenim kapacitetima patronažnih službi, pedijatara i razvojnih savetovališta, **uključujući predškolske ustanove** i pružaoce usluga u sistemu socijalne zaštite. Glavna intervencija odnosiće se na unapređivanje kvaliteta, intenziteta i distribucije postojećih usluga tako da (npr patronažne sestre) više u svom radu uključuju podršku roditeljima da razviju veštine podsticajnog roditeljstva sa fokusom na vulnerable porodice, intenzitetom koji je prilagodjen potrebi. Roditelji koji su obuhvaćeni uslugama (kućnim posetama patronažne sestre, školama roditeljstva, **uslugama koje sprovode vaspitači u predškolskim ustanovama**, kao i stručni radnici u sistemu socijalne zaštite) "znanju kako", redovno i rado se uključuju u igru, tople i podsticajne interakcije sa svojom decom tokom dnevne rutine i zajedičkih aktivnosti. Roditelji obuhvaćeni uslugama osećaju se samopouzdano, kompetentno, sposobni su da se odupru rodno sterotipnom roditeljstvu, biraju svoje načine. Osnaženi su da dete sagledaju u odnosu sa okruženjem i biraju ponašanja u odnosu sa detetom koja su podržavajuća, uskladjena sa uzrastom deteta i donose brze, ali još važnije i dugoročne rezultate i dobit. Uspostavljanje sistemapođrške roditeljima u prvim godinama roditeljstva i odrastanja deteta treba sagledati kao ulaganje u protektivne faktore u odnosu na rizike, kao što su zanemarivanje, nasilje nad decom, fizičko kažnjavanje, izolacija i segregacija dece sa invaliditetom, problemi u obrazovanju, odnosima sa vršnjacima i izazova u svakoj narednoj razvojnoj fazi, odrastanja i vaspitanja.

Treća grupa aktivnosti sprovodiće se kroz nacionalne ilokalne kampanje, socijalne mreže i druge digitalne platforme, mobilisanje zajednice i zagovaranje sa ciljem da se utiče na promenu socijalnih normi i praksi vezanih za roditeljstvo (kao što su npr. opstajanje rodnostereotipnih roditeljskih uloga, neprepзнавање важности првих дана, meseci i godina u detinjstvu za razvoj i učenje, zablude o igranju i igri, propuštanje ključnih godina za uspostavljanje odnosa poverenja i čvrstih pozitivnih veza dece i roditelja)

Projekat planira da obuhvati 60 000 porodica uslugama i 500 000 građana kroz kampanje, informisanje.

B) Radna snaga (profesionalna i praprofesionalna npr. zdravstvene medijatorke) u svim sektorima (zdravstvo, obrazovanje i socijalna zaštita) poboljšala je kvalitet prakse uvođenjem kulturološki relevantnih, rodno senzitivnih/balansiranih i na dokazima zasnovanih programa i intervencija podrške roditeljima da unaprede kapacitete za ranu stimulaciju, igru i negu koja odgovara na potrebe deteta.

Ključne aktivnosti:

- Izrada Paketa/Programa za jačanje kapaciteta zaposlenih u radu sa roditeljima kroz različite vidove učenja
- Trening trenera
- Trening praktičara

Konzorcijum institucija i organizacija iz sektora zdravlja, obrazovanja, socijalne zaštite i civilnog društva ostvarice partnerstvo radi izrade jedinstvenog Paketa/Programa za jačanje kapaciteta zaposlenih koji pružaju usluge deci na ranom uzrastu i porodicama u okviru domova zdravlja (patronažna služba, zdravstvene medijatorke, pedijatri, pedijatriske sestre, stručnjaci u razvojnem savetovalištu), **predškolskim ustanovama (vaspitači i medicinske sestre)** i centrima za socijalni rad (socijalni radnici I drugi stručni radnici). Aktivnosti jačanja kapaciteta zaposlenih nastojaće da se kreiraju kao kontinuirane i integrisne u redovni proces rada, edukaciju i stručno usavršavanje kroz kobilovane modalitete prenošenja znanja (on line, direktno, on the job...). Paket /Program za jačaja kapaciteta treba da osnaži stručnjake da pružaju usluge roditeljima u skladu sa standardima kvaliteta.

Programom jačanja kapaciteta biće obuhvaćeno 1344 profesionalaca, a 5589 biće informisano i senzibilisano za teme iz okvira programa za rani razvoj.

C) Programi i servisi su unapredjeni kroz razvijanje mehanizama dostupnosti, intersektorske povezanosti, monitoringa, supervizije i kvalitetne digitalizovane dokumentacije i evidencije.

Postojeće usluge treba da budu unapredjene krozjasnije profilisne univerazalno/progresivnih modela pružanja usluga (u kojima se intenzitet i trajanje usluga uskladjuje sa potrebama za podrškom), uvodjenje standarda kvaliteta, uspostavljanje suportativne supervizije i unapređene evidencije i dokumentacije(digitalizacija).

D) Politike i propisi su prilagođeni i uskladjeni sa dokazima u oblasti ranog razvoja, kroz snažna i široka multisektorka partnerstva i regulatorne promene na lokalnom i nacionalnom nivou kako bi se izgradio održiv sistem podrške za negujuće, razigrane i podsticajne roditeljske prakse u ranom detinjstvu.

Dve grupe aktivnosti:

- Radna grupa za rani razvoj formirana pri Savetu za prava deteta radiće na operacionalizaciji Poziva na akciju – Podrška razvoju dece u ranom detinjstvu koji su potpisala tri resorna ministarstva (zdravlja, obrazovanja i socijalne zaštite) i Savet za prava deteta

- U prvih šest opština "modela dobre prakse" jedinice lokalne uprave biće podržane da izrade akcione planovi za decu ili da u postojeće integrišu komponentu Rani razvoj dece

Projekat polazi od prepostavke da su interakcije zasnovane na igri snažno sredstvo za promenu roditeljskih praksi (zasnovanih na pritiscima socijalnih normi o rodno stereotipnom roditeljstvu, nedovoljnom znanju i predrasudama o razvoju, značaju igre, ranog učenja, uticaja okruženja na dete u ranim godinama), kao i prepostavci da su roditelji i staratelji male dece visoko motivisani za dobrobit svoje dece i time uz adekvatnu podršku zapraktikovanje ponašanja koja bi pozitivno uticala na razvoj dece. Projekat takođe prepostavlja da će, uprkos svim složenim političkim kontekstima i promenama, ulaganje u porodice male dece ostati prioritet vlade.

Korisnici / Ciljane grupe	CILJNA GRUPA I OBUHVAT						Logika planiranog obuhvata
	Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Ukupno	
Deca ¹	0	5,000	20,000	25,000	10,000	60,000	Približno 60% dece na uvrstu 0-3, a 40% 3-6, dečaci i devojčice
Roditelji	0	5,000	20,000	25,000	10,000	60,000	60,000 direktno dosegnutih sa unapređenim uslugama podrške podsticajnom roditeljstvu iz 33 obuhvaćene opštine
Profesionalci u oblasti ranog razvoja u sektoru zdravlja, obrazovanja, socijalne zaštite	24 (24)	240 (1,300)	500 (2,065)	580 (2,200)	0	1,344 (5,589)	5,589 profesionalaca profesionalaca iz relevantnih sektora za rani razvoj biće senzitivisano za podršku podsticajnom roditeljstvu kroz konferencije, stručne skupove i digitalne platforme ² . Ovaj broj uključuje 1344 profesionalaca u oblasti ranog razvoja koji će biti obuhvaćeni dubinskim treningom u 33 opštine ³⁴

1

2

3

4

Kreatori i donosioci politika na nacionalnom I lokalnom nivou (uključujući rukovodioce usluga)	60	110	0	30	0	200	Ministrstva - 15 ⁵ ; Institucije na nacionalnom nivou – 20 ⁶ ; Lokalni nivo – svaka izabrana opština najmanje 4 (prvih 6 + novih 27 + potencijalni novih lokalni aktera iz novih lokacija)
Partneri (uključujući academiu, profesionalce, asocijacije, roditelje organizacije civilnog društva, mediprivatni sektor)	10		70	10	0	150	Najmanje 3 škole za medicinske sestre; tri profesionalna udruženja; iz svaka opština 5 do 10 partnera (u zavisnosti od veličine opštine); svake godine biće uključenop najmanje 5 do 10 novih partnera iključujući medije i biznis;
Opšta populacija	100,000	150,000	150,000	100,000	0	500,000	Opšta populacija obuhvaćena kampanjom

Svaka intervencija koja deci pruža iskustvo učenja kroz igru

² 3200 iz predškolskih ustanova, 500 pedijatara, 800 patronažnih sestara, 500 pedijatrijskih sestara, 65 zdravstvenih medijatorki, 500 stručnjaka i saradnika u oblasti ranog rayvoja, 24 master trenera

³ **500 medicinskih sestra, vaspitača iz predškolskog obrazovanja;** 120 pedijatra;300 patronažnih sestara; 300 pedijatrickih sestara; 30 zdravstvenih medijatorki; 70 stručnih saradnika u oblasti ranog razvoja; 24 master trenera;

⁴ 1344 profesionalca biće pobuhvaćena treningom; u prvoj godini njih 24; u drigoj godini 240; u trecoj godini 500; u 4 godini 580;

⁵ predstavnika ministrstva (zdravlje, obrazovanja, socijalne zaštite, demografije I populacione politike, državne uprave I lokalne samouprave)

⁶ Institucije za utvrđivanje standarda, osiguranje kvaliteta, monitoring i obuke itd. Kao što su Institut za javno zdravlje, Gradski tavod za javno zadravlje, Zavod za socijalnu zaštitu, Agencija za akreditaciju, Institut za merenje u obrazovanju, Institut za unapređenje obrazovanja, Nacionalna agencija za obuku državnih službenika, Udrženja medicinskih sestara